

Vereniging van leden van managementteams
van inrichtingen en diensten die vallen onder het
bereik van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste Commissie voor Veiligheid en
Justitie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Datum 4 april 2013
Contactpersoon H. Versteeg
Telefoonnummer 088 0729 646
Ons kenmerk 04/2013/hv
Uw kenmerk
Onderwerp **Masterplan DJI : verantwoorde afbreuk of onverantwoorde afbraak?**

CC Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie dhr. F. Teeven

Geachte Leden van de Vaste Commissie voor Veiligheid en Justitie,

De leden van de Vereniging van Directeuren van inrichtingen en diensten, vallend onder de Dienst Justitiële Inrichtingen (VDPI), hebben op 22 maart jl. kennis genomen van het Masterplan DJI 2013 – 2018, dat de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer heeft aangeboden.

Over dit Masterplan heeft de VDPI op 29 maart jl. een ledenvergadering gehouden, van waaruit zij het volgende statement heeft geformuleerd :

De leden van de VDPI willen middels deze brief aan uw Commissie het nood-signaal afgeven, dat zij – met wat er aan middelen en mogelijkheden voor de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) overblijft na effectuering van de bezuinigings-maatregelen en transformatie – hun maatschappelijke opdracht niet meer zullen kunnen vervullen. Onder de huidige omstandigheden en met bezuinigingen van deze omvang zullen de fundamentele van de DJI en het werk in de ruim 90 inrichtingen worden aangetast.

In het hierna volgende zal ik namens de leden van de VDPI dit statement onderbouwen. Ik zal dan ook verder de “wij-vorm” hanteren. Wij zullen – vanuit onze hoedanigheid en verantwoordelijkheid als deskundigen op het gebied van detentie – in de eerste plaats insteken op de inhoudelijke consequenties van het Masterplan.

Ofschoon wij geenszins onze verantwoordelijkheid willen ontlopen voor het meedenken over en uitvoeren van bezuinigingstaakstellingen en – maatregelen, willen wij in deze brief de inhoudelijke argumenten aandragen voor uw Commissie, om de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie te vragen, om de keuze die nu gemaakt is voor deze zware bezuinigingen bij de DJI in heroverweging te nemen. Daarbij gaat het ons vooral om de inhoudelijke kant en wij willen daar ook bij betrokken worden.

In de maatschappelijke opdracht, waarover wij spreken in bovengenoemd statement, onderscheiden wij drie hoofddoelen :

- 1) Een veilige en menswaardige detentie van justitiabelen,
- 2) Bijdragen aan het herstel van de rechtsorde en het verhogen van de veiligheid van de samenleving,
- 3) Bijdragen aan het voorkomen van herhalingscriminaliteit.

Een veilige en menswaardige detentie van justitiabelen

Door de verregerende versoberingen en beperkingen van de bestaande regiems in Huizen van Bewaring en Gevangenis (waardoor feitelijk niet meer wordt voldaan aan de eisen, zoals gesteld vanuit de European Prison Rules), zullen de gedetineerden nog maar enkele uren per dag uit hun cellen zijn en aan programma-onderdelen kunnen deelnemen. De nog beschikbare tijd en mogelijkheden voor zinvolle activiteiten, die een terugkeer in de samenleving moeten ondersteunen, worden zodanig teruggebracht, dat daarvan nauwelijks nog positieve effecten verwacht kunnen worden. Er zal nauwelijks nog sprake (kunnen) zijn van een stimulerende omgeving.

Als in ogenschouw wordt genomen, dat daarnaast het percentage meerpersoons- cellen (MPC) binnen de sector Gevangeniswezen *) wordt opgehoogd tot een niveau, waarvan wetenschappelijk onderzoek de negatieve effecten heeft uitgewezen, is de vrees gerechtvaardigd dat de bezuinigingen een negatief effect zullen hebben op het

detentieklimaat en de atmosfeer onder de gedetineerden-populaties binnen de inrichtingen. Door deze verslechtering van het detentieklimaat zal bij de gedetineerden een toename van wederspanningheid worden opgeroepen.

Eenzijds verwachten wij daarvan een negatief effect op de interne orde en veiligheid binnen de inrichtingen. Wij wijzen erop, dat wij als directeuren van DJI-inrichtingen nog wél onze verantwoordelijkheid voor een menswaardige en veilige detentie willen kunnen blijven dragen.

Anderzijds verwachten wij, dat gedetineerden na ommekomst van hun straf door deze vergaande maatregelen waarschijnlijk minder positief tegenover de samenleving zullen blijken te staan en aldus terugkeren met aanzienlijk slechtere reïntegratie-kansen. Anders gezegd : de toenemende wederspanningheid onder de gedetineerden zal de kansen op recidive vergroten. Dit effect zal het gevoel van veiligheid van de burgers in onze Nederlandse samenleving nadelig beïnvloeden.

Bijdragen aan het herstel van de rechtsorde en het vergroten van de veiligheid van de samenleving

De herintroductie van de Electronische Detentie (ED) heeft wat ons betreft verschillende kanten.

Eenzijds zien wij ED in principe als waardevolle aanvulling op het scala van strafmodaliteiten, met name omdat het niet leidt tot detentieschade. Daarbij geldt wel de voorwaarde, dat er voldoende begeleiding plaatsvindt, zodat tijdens de ED-periode ook kan worden gewerkt aan herstel.

Anderzijds draagt ED het risico in zich, dat het afbreuk kan doen aan het rechtsgevoel van de Nederlandse staatsburgers. Gemakkelijk kan het beeld ontstaan, dat deze strafmodaliteit niet voldoet aan de eisen van leedtoevoeging en vergelding. Aan de functie van ons strafstelsel, dat straffen bijdragen aan de maatschappelijke genoegdoening, wordt hierdoor dan afbreuk gedaan. De herintroductie van ED zal ook moeilijk te rijmen zijn met de beleidsintenties ten aanzien van de slachtoffers.

Om die reden zijn wij van mening, dat er uitermate zorgvuldig met de herintroductie van ED moet worden omgesprongen. Aan die voorwaarde wordt nu echter niet voldaan. De omvang, waarmee ED nu zal gaan terugkomen is veel te groot. Er zitten namelijk nog allerlei haken en ogen aan.

Was de uitval onder ED-ers destijds al aanzienlijk, met de herintroductie van de ED-modaliteit in deze omvang – met gedetineerden die ons inziens volstrekt ongeschikt moeten worden geacht voor het ondergaan van deze strafvorm – zal de uitval exponentieel toenemen. Ook dit zal het rechtsgevoel en het gevoel van veiligheid bij de Nederlandse staatsburgers negatief beïnvloeden.

Dan is er het voornemen, om de ED-ers te laten werken. Wij vragen ons af, waar de benodigde werkzaamheden gevonden zullen moeten worden, zeker in een tijd waarin de werkloosheid alleen maar toeneemt. En tevens betwijfelen wij, of er kan worden voldaan aan de voorwaarde van voldoende begeleiding.

De ED-modaliteit zal tenslotte hoge opvolgingskosten met zich meebrengen. Bij een jaarlijkse turn-over, die toch echt circa 20.000 justitiabelen zal bedragen, zal – met de te verwachten hogere uitval – de handhaving een kostbare zaak worden. Deze kosten zullen het netto-effect van de bezuinigingen zonder twijfel negatief beïnvloeden. De vraag is ook, of er bij de capaciteitsplannen rekening is gehouden met de verwachte hoge uitval.

Bijdragen aan het voorkomen van herhalingscriminaliteit

Zowel de versoering van de regiems in de inrichtingen als de herintroductie van ED in zo'n grote omvang zullen het bijdragen aan het voorkomen van herhalings-criminaliteit bemoeilijken. Binnen de DJI-inrichtingen zal door de versoeringen en de toename van MPC-gebruik het stimulerende detentie-klimaat verslechteren. En door de toepassing van de ED-modaliteit zullen de mogelijkheden tot begeleiding van deze justitiabelen waarschijnlijk afnemen. Het Masterplan zal in die zin dus niet bijdragen aan het bestaande beleid ten aanzien van het terugdringen van de recidive.

Onze conclusies zijn de volgende :

- Het Masterplan verenigt twee wonderbaarlijke extremen in zich. Enerzijds wordt de detentie (als intramurale strafvorm) sterk versoerd. Gedetineerden zitten straks 20 uur per dag achter de deur, in veel gevallen op een MPC. Anderzijds gaat er een veel te groot contingent justitiabelen in aanmerking worden gebracht voor ED, waarvan een deel daarvoor ongeschikt is.

Het Masterplan schiet naar onze indruk naar beide kanten veel te ver door.

- Onze mogelijkheden, om als directeuren van DJI-inrichtingen onze verantwoordelijkheden te kunnen blijven dragen en onze maatschappelijke opdracht naar behoren te kunnen blijven uitvoeren, komen door het Masterplan onder druk.
- Het fundament onder de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende straffen en maatregelen, waarmee wij bijdragen aan het herstel van de rechtsorde en het verhogen van de veiligheid in de samenleving, zal door het Masterplan worden aangetast. Dat fundament is gelegen in de handhaving van de orde en veiligheid binnen de DJI-inrichtingen.
- Ons inziens kunnen de plannen en maatregelen, zoals aangekondigd in het Masterplan niet worden aangemerkt als “een verantwoorde afbreuk aan de kwaliteit van de tenuitvoerlegging van straffen en maatregelen”. Dat is althans de kwalificatie, die de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan de ombuigingen en bezuinigingen heeft gegeven (pag. 9 van 32).
- In de context van de justitiële ketensamenwerking zijn de capaciteits-maatregelen vanuit het Masterplan wellicht voor de korte termijn adequaat en terecht. Maar vanuit de wetenschap en ervaring, dat de capaciteits-behoefte van de DJI snel kan fluctueren, zal het afstoten van zoveel (ook moderne) capaciteit naar verwachting al binnen afzienbare tijd ernstig worden bedreurd. Het alsdan moeten bijbouwen van nieuwe capaciteit zal hoge kosten met zich meebrengen in een tijd, dat er weer volop sprake zal zijn van heenzendingen, die alom ongewenst worden geacht.
- Het Masterplan zal ons inziens in zijn effecten niet aansluiten bij andere beleidsvoornemens, die de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie heeft geformuleerd. De intensivering van de opsporing, aanpak en berechting van de georganiseerde misdaad en jeugdcriminaliteit, evenals het opnemen van minimale strafeisen in de strafvorderingsrichtlijnen van het Openbaar Ministerie en het direct ten uitvoer leggen van vrijheidsstraffen van meer dan 2 jaar, zullen naar onze verwachting de behoefte aan celcapaciteit doen toenemen.

Als leden en bestuur van de VDPI betreuren wij het, dat wij in het voortraject bij de gedachtenwisselingen over en de keuzeprocessen van de te nemen bezuinigings-maatregelen in het geheel niet zijn betrokken. Wij zijn immers de deskundigen bij uitstek op het gebied van detentie.

Nu moeten wij in korte tijd onze standpunten bepalen ten aanzien van het Masterplan. Daarom heeft deze brief ook even op zich laten wachten.

Indien in een later stadium het Masterplan of onderdelen daarvan in heroverweging zouden worden genomen, willen wij alsdan wél betrokken worden.

In aansluiting op het bovenstaande vragen wij ons ook af, of met de maatregelen en ombuigingen uit het Masterplan de beoogde bezuinigingsopbrengst van 340 miljoen euro gehaald zal worden. Met de uitrol van het Masterplan zullen ook hoge kosten gemoeid zijn, waardoor het netto-resultaat ook veel lager kan blijken uit te pakken. Te vrezen is, dat de DJI alsdan nog een “aanvullende bezuinigingsronde” te wachten staat. Aldus kan het Masterplan niet anders meer gezien worden dan als een product van rekenmeesters.

Wij wijzen erop, dat niet alleen wij als verantwoordelijke “velddirecteuren” grote risico’s zien in de effecten van het Masterplan. Ook de Sectordirectie van het Gevangeniswezen en het Kernteam Masterplan Gevangeniswezen hebben hun zorgen middels een tweetal nota’s aan de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie voorgelegd. Deze beide nota’s worden door ons onderschreven.

Niettemin voelen wij ons vanuit dezelfde verantwoordelijkheid als die voor onze maatschappelijke opdracht eveneens medeverantwoordelijk voor de omstandigheid, dat er bezuinigd moet worden. Die verantwoordelijkheid willen wij ook dragen; wij willen daar niet aan proberen te ontkomen.

Wij willen wél, dat de gemaakte keuze voor het Masterplan, zoals dat er nu ligt, opnieuw en grondig wordt heroverwogen op grond van de argumenten, die wij in deze brief hebben aangedragen. Wij willen meedenken over substantiële bezuinigingen, maar die moeten er anders uitzien dan voorgesteld in het Masterplan. Wij willen daarbij als detentie-specialisten uitgaan van de inhoud van het werk en onze maatschappelijke opdracht niet uit het oog verliezen.

Bij dat proces willen wij alsdan dus intensief betrokken worden.

VDPI

Vereniging van leden van managementteams
van inrichtingen en diensten die vallen onder het
bereik van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)

In afwachting van uw reactie verblijven leden en bestuur van de VDPI
met de meeste hoogachting en vriendelijke groet,

H. Versteeg, voorzitter

*Binnen de Dienst Bijzondere Voorzieningen, waar de vreemdelingenbewaring wordt
uitgevoerd, is het percentage meerpersoons cellen wel hoger. Hier is echter sprake
van een andere doelgroep en een ander justitieel "product".